

RAPPORT

2018

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2016

Dødsårsaksregisteret

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte

2016

Christian Lycke Ellingsen

Grethe Westby

Utgitt av Folkehelseinstituttet
Område for helsedata og digitalisering
Dødsårsaksregisteret
Januar 2018

Tittel:

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2016

Forfattere:

Christian Lycke Ellingsen
Grethe Westby

Publikasjonstype:

Rapport

Bestilling:

Rapporten kan lastes ned som pdf
på Folkehelseinstituttets nettsider: www.fhi.no

Grafisk mal:

Per Kristian Svendsen og Grete Sjøimer

Layout omslag:

Fete Typer

ISBN elektronisk utgave: 978-82-8082-904-7

Innhold

Innhold	4
Oppsummering	5
Innledning	6
Datagrunnlaget	7
Kvalitetssikring	7
Kommentarer til årets statistikk	8
Meldingsgrunnlag	8
Opprinnelsesland og oppholdsstatus	8
Kjønn og alder	9
Dødsårsak og dødssted	9
Dødsfall hos tidligere bosatte	10
Dødsfall hos asylsøkere	10
Tabeller	11
Appendix A. Lover og forskrifter	12
Appendix B. Om statistikken	13
Navn på statistikken	13
Databeskrivelse	13
Populasjon	13
Enhet	13
Formål	13
Brukere	13
Datakilde	13
Lovgrunnlag	14
Innsamling	14
Datakvalitet	14
Sammenlignbarhet over tid og sted	14
Oppdateringsfrekvens	14
Publiseringssted	14

Oppsummering

For året 2016 er det registrert 257 dødsfall blant ikke-bosatte, noe som utgjør ca. 0,6 prosent av dødsfallene i Norge. Det var 193 menn og 64 kvinner. Det er en overvekt av menn under 70 år. En stor andel av dødsfallene skyldes ytre årsaker (ulykker, selvmord og drap). I yngre aldersgrupper er det i utgangspunktet relativt få sykdomsdødsfall, og det forventes derfor en høy andel dødsfall på grunn av ytre årsaker. Siden vi ikke har full oversikt over hvor mange utlendinger (ikke-bosatte) som til enhver tid befinner seg i landet, kan vi ikke si om de har en reell overdødelighet av ytre årsaker.

Førti prosent av de døde kom fra Norden og resten av Europa. I tillegg til disse kommer gruppen med norsk fødselsnummer, der de aller fleste er personer som tidligere har vært bosatt i Norge, men som nå er utvandret.

For mange av de avdøde er det ufullstendige opplysninger om opprinnelsesland og årsaken til at de var i Norge (oppholdsstatus) på dødstidspunktet.

Innledning

Dødsårsaksregisteret registrerer opplysninger om dødsfall i Norge og tilrettelegger dødsårsaksstatistikken. Folkehelseinstituttet er databehandlingsansvarlig for registeret.

Dødsårsaksregisterforskriften¹ ble i henhold til et EU-direktiv² endret med virkning fra 15. juni 2012 slik at registeret også skulle omfatte personer som dør i Norge, men som ikke er registrert som bosatt i landet. Denne gruppen inkluderer blant andre turister, asylsøkere og en del gjestearbeidere. Det er også noen som tidligere har vært bosatt, men som nå er utvandret og som dør under midlertidig opphold i Norge. Disse er vanskeligere å skille fra de bosatte (siden de har norsk fødselsnummer). For første gang har vi greid å identifisere disse noenlunde sikkert og har kunnet inkludere dem i denne oversikten.

Det er flere grunner til at det lages en separat rapport. Dels er det fordi de ikke-bosatte ikke inngår i det norske befolkningsgrunnlaget og dermed ikke kan behandles på samme måte som de bosatte i Dødsårsaksregisteret, for eksempel for å beregne dødelighetsrater. De er heller ikke inkludert i statistikkbanken for Dødsårsaksregisteret. Dels er det stor interesse for dødsfall i denne gruppen som har et annerledes dødsårsaksbilde enn i den norske befolkningen.

---

¹ FOR 2001-12-21 nr. 1476. Forskrift om innsamling og behandling av helseopplysninger i Dødsårsaksregisteret (Dødsårsaksregisterforskriften).

² KOMMISJONSFORORDNING (EU) nr. 328/2011 av 5. april 2011 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1338/2008 om fellesskapsstatistikker over folkehelse og helse og sikkerhet på arbeidsplassen med hensyn til statistikker over dødsårsaker.

Datagrunnlaget

Alle leger som har befattning med et dødsfall er etter helsepersonelloven § 36³ og Dødsårsaksregisterforskriften kapittel 2 pliktig til å gi melding om dødsfallet på fastsatt skjema (Legeerklæring om dødsfall/Melding om unaturlig dødsfall, skjema IS-1025). I de tilfellene der det har blitt utført obduksjon skal det også gis melding om obduksjonsresultatet. Dødsårsaksregisteret mottar meldingene på papir.

Meldingene inneholder personopplysninger (adresse, bostedskommune, døds Kommune, dødsdato, dødssted), administrative opplysninger og medisinske opplysninger. Opplysningene registreres personidentifiserbart i Dødsårsaksregisteret med hjemmel i Dødsårsaksregisterforskriften § 1-6. Medisinske opplysninger kodes i henhold til det internasjonale kodeverket ICD-10, jf. Dødsårsaksregisterforskriften § 1-7.

I dagens dødsmeldingsskjema er det ikke noe spesifisert felt for å angi bakgrunnen for oppholdet for avdøde (for eksempel om en person er turist, asylsøker eller gjestearbeider), heller ikke noe felt for opprinnelsesland (noen ganger fremgår dette imidlertid av bostedsadressen). En del av de mottatte meldingene om dødsfall blant ikke-bosatte (dødsmeldinger og obduksjonsrapporter) inneholder likevel opplysninger om dette.

Kvalitetssikring

Meldingene om dødsfall registreres og lagres i Dødsårsaksregisteret ved Folkehelseinstituttet.

Kvalitetssikringsrutinen består av kontroll av at meldingene inneholder alle opplysninger som er relevante og nødvendige for å oppnå formålet med registeret, jf. Dødsårsaksregisterforskriften § 2-6. Dersom noen av de obligatoriske opplysningene mangler, eller er meldt feil, tas det kontakt med den enkelte lege eller helseinstitusjon for å komplettere og/eller korrigere meldingene.

Opplysningene som er mottatt i Dødsårsaksregisteret kontrolleres også mot opplysninger i Det sentrale folkeregisteret, for å se om alle som er registrert som avdøde i Folkeregisteret også er meldt til Dødsårsaksregisteret. Hovedvilkåret for å bli registrert som bosatt i Folkeregisteret og få norsk fødselsnummer, er at man har eller har til hensikt å oppholde seg lovlig i Norge i minst seks måneder⁴. Det er derfor ikke mulig å bruke Folkeregisteret for å få oversikt over dødsfall i Norge hos ikke-bosatte. Det finnes heller ikke noen annen sentral oversikt over disse dødsfallene. Vi har altså ingen garanti for at datagrunnlaget i denne statistikken er komplett. Det er også en utfordring at det ikke finnes noen entydig personidentifikator for alle ikke-bosatte (tilsvarende fødselsnummer for de bosatte). Man må bruke en kombinasjon av fødselsdato og navn, med de mulighetene for feilregistrering som det medfører.

³ LOV 1999-07-02 nr. 64. Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven).

⁴ LOV 2016-12-09 nr. 88. Lov om folkeregistrering.

Kommentarer til årets statistikk

For 2016 har Dødsårsaksregisteret registrert 40 609 dødsfall blant personer bosatt i Norge. For samme år er det mottatt 257 meldinger om dødsfall for personer som ikke var registrert som bosatt i Norge. Av disse var det 193 personer uten norsk fødselsnummer, mens 64 avdøde var registrert i Folkeregisteret med norsk fødselsnummer, men likevel ikke bosatt i Norge. Vi kan ikke utelukke at det reelle antallet dødsfall kan være noe høyere. Dødsfall hos ikke-bosatte anslås til å utgjøre ca. 0,6 prosent av alle dødsfallene i Norge. Til sammenligning ble det for 2015 registrert 234 dødsfall hos ikke bosatte, av disse var det 187 personer uten norsk fødselsnummer.

Ut fra tallgrunnlaget er det ikke mulig å si om det er en overdødelighet blant personer som ikke er bosatt i Norge. Vi har ikke full oversikt over hvor mange utlendinger som til enhver tid oppholder seg i Norge, for eksempel som turister.

Meldingsgrunnlag

For alle de 257 dødsfallene foreligger det dokumentasjon, vanligvis i form av døds melding og/eller obduksjonsrapport. 89 av de 257 døde (35 prosent) ble obdusert. Hos 62 ble det utført rettsmedisinsk obduksjon. Andelen der det ble utført rettsmedisinsk obduksjon er betydelig høyere for avdøde som ikke var bosatt enn for avdøde som var bosatt i Norge (ca. 4 prosent). Dette gjenspeiler trolig at mange av dødsfallene blant personer som ikke var bosatt ble oppfattet som unaturlige eller uventede, og derfor meldt til politiet, jf. forskrift om melding av unaturlig dødsfall⁵.

Opprinnelsesland og oppholdsstatus

Førti prosent av de døde var fra Europa; 23 (9 prosent) var fra Norden og 80 (31 prosent) var fra Europa for øvrig. 25 (10 prosent) av de avdøde var fra land utenfor Europa, og for 125 (49 prosent) er opprinnelsesland ikke oppgitt. Opprinnelsesland (bostedsland) er ikke registrert for de 64 med norsk fødselsnummer, og de inngår derfor formelt i gruppen «ukjent».

Der opprinnelseslandet er kjent, dominerer Tyskland (26 personer), Polen (15 personer) og Sverige (14 personer).

Det er ikke noen eget felt på døds meldingen om hvorfor en utenlandsk person oppholdt seg i Norge. Noen ganger er det likevel oppgitt eller opplysningen kan finnes i obduksjonsrapport eller på indirekte grunnlag – for eksempel at personen bodde på asylmottak eller at dødsfallet er oppgitt som arbeidsulykke. Grunnen til opphold i Norge er angitt for bare 42 (16 prosent) av de 257. Det er oppgitt at 13 personer var arbeidstakere, 15 hadde besøksvisum (var turister etc.) og 12 var asylsøkere. For hele 215 (84 prosent) mangler opplysninger om grunnen til opphold i Norge, men for mange av disse kan man ut fra opprinnelsesland anta at de enten var turister, studenter eller arbeidssøkende. Av disse 215 var det 64 som hadde norsk fødselsnummer, trolig i all hovedsak personer som tidligere har vært bosatt i Norge.

---

⁵ FOR 2000-12-21 nr. 1378. Forskrift om leges melding til politiet om unaturlig dødsfall m.v.

Kjønn og alder

Av de 257 døde var 193 (75 prosent) menn og 64 (25 prosent) kvinner. Gjennomsnittlig alder ved død var 55 år for menn og 62 år for kvinner, mot henholdsvis 75 og 81 år for de som var bosatt i Norge. Totalt 180 (70 prosent) av de døde som ikke var bosatt i Norge var under 70 år, mens den tilsvarende andelen for avdøde som var bosatt i Norge var 22 prosent (Tabell 1). Hele 142 (74 prosent) av mennene var under 70 år, mens 38 (59 prosent) av kvinnene var under 70 år.

Vi kjenner ikke nevneren (antall ikke-bosatte som oppholder seg i Norge til enhver tid), og vi kjenner bare i liten grad til bakgrunnen for at personene var i Norge (oppholdsstatus) på dødstidspunktet. Det er derfor vanskelig å trekke noen konklusjon om hvorfor det er så mange flere menn enn kvinner blant de døde. Noe kan forklares ved at det er flere menn enn kvinner som er gjestearbeidere i Norge. Det er også vesentlig flere menn enn kvinner som søker asyl i Norge, men asylsøkere utgjør en ganske liten andel av de døde.

Dødsårsak og dødssted

Det ble registrert i alt 176 (68 prosent) dødsfall der en sykdom var angitt som dødsårsak og 81 (32 prosent) dødsfall på grunn en ytre årsak (ulykker, selvmord og drap).

Av de 176 sykdomsdødsfallene var hjerte- og karsykdommer underliggende dødsårsak i 80 tilfeller og kreftsykdom i 41. 36 døde av en annen påvist sykdom og 19 hadde et uklart symptombilde eller en ukjent dødsårsak.

I 2016 ble fem dødsfall registrert som drap, i alt 15 dødsfall ble klassifisert som selvmord og 61 som ulykker. Blant ulykkene var det 17 transport- eller trafikkulykker, åtte forgiftninger, 18 fall og åtte tilfeller av drukning.

For avdøde personer som ikke var bosatt i Norge, men som døde i landet, var det også i 2016 en betydelig høyere andel (32 prosent) som døde av en ytre årsak enn for dem som var registrert som bosatt i Norge (6,3 prosent). Dette må sees i sammenheng med kjønns- og aldersfordelingen. Den gjennomsnittlige alderen ved død er vesentlig lavere for ikke-bosatte som oppholder seg i Norge enn for bosatte, og i yngre aldersgrupper er det få sykdomsdødsfall.

Vi vet ikke hvor mange utlendinger (ikke-bosatte) det til enhver tid er i Norge, og heller ikke fordeling på alder og kjønn. Vi har derfor ikke et sikkert grunnlag for å si at det er større risiko for dem å dø som følge av en ytre årsak enn for dem som er bosatt i landet (Tabell 2). Det kan tenkes at de som kommer til Norge har en *lavere* risiko for å dø av sykdom enn de som bor i Norge, og at andelen som dør av ytre årsak derfor blir større. For eksempel er det nok lite trolig at en person kommer til Norge som gjestearbeider dersom hun eller han har en kjent alvorlig sykdom fra før. Det kan også være at en del av de som blir alvorlig syke i Norge (for eksempel turister) blir overført til sykehus i hjemlandet og så eventuelt dør der.

Totalt 117 (46 prosent) døde i helseinstitusjon, 91 (35 prosent) døde utenfor institusjon. For 49 (19 prosent) av dødsfallene er dødsstedet ikke oppgitt, men det skjedde antakeligvis utenfor institusjon. Kun åtte prosent døde i sykehjem. At en så stor andel døde utenfor helseinstitusjon, henger sammen med en høy andel dødsfall som følge av ytre årsaker og av plutselig innsettende sykdom, for eksempel akutt hjertesykdom.

Dødsfall hos tidligere bosatte

I motsetning til tidligere år har vi for 2015 og 2016 identifisert personer med norsk fødselsnummer, men som likevel ikke var bosatte. For de aller fleste er forklaringen at de *tidligere* har vært bosatt, men så har flyttet til utlandet. For eksempel kan det være pensjonister som bor hele eller deler av året i andre land. De kan så bli syke og dø under et midlertidig opphold i Norge. For noen kan det også være at de returnerer til Norge for å få behandling for sykdom, og så dør før de blir registrert som bosatte igjen. For 2016 ser vi også at denne gruppen i gjennomsnitt er eldre (66 år) enn dem som ikke har norsk fødselsnummer (54 år). Videre dør en større andel (86 prosent) av sykdom, først og fremst kreft og hjertesykdom. De har derfor flere likhetstrekk med de døde som er registrert som bosatte i Norge.

Dødsfall hos asylsøkere

I de senere årene har det vært rettet oppmerksomhet mot dødsfall blant asylsøkere, spesielt selvmord. Siden oppholdsstatus ikke er et eget felt i dødsmeldingen, er det for en stor andel av de ikke-bosatte ikke kjent hvorfor de var i Norge, se over. Man kan heller ikke alltid bruke opplysninger om opprinnelsesland for å avgjøre om en person er asylsøker eller ikke. Noen ganger, men ikke alltid, kan bostedsadressen gi en indikasjon på om den avdøde bodde på et asylmottak. Ifølge meldingene til Dødsårsaksregisteret var tolv av de døde asylsøkere. Av disse dødsfallene var det ni dødsfall på grunn av sykdom og tre på grunn av ulykker. Vi må imidlertid anta at det også er noen asylsøkere i gruppen med ukjent oppholdsstatus.

Tabeller

	Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge (N=257)	Dødsfall blant personer bosatt i Norge (N=40 609)
Alder og kjønn	Antall (prosent av alle døde)	Prosent av alle døde
Menn	193 (75)	48,3
Menn < 70 år	142 (55)	13,5
Menn ≥ 70 år	51 (20)	34,9
Kvinner	64 (25)	51,7
Kvinner < 70 år	38 (15)	8,6
Kvinner ≥ 70 år	26 (10)	43,1

Tabell 1. Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge, 2016. Alders- og kjønnsfordeling. Tall for dødsfall blant personer bosatt i Norge til sammenlikning.

	Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge (N=234)	Dødsfall blant personer bosatt i Norge (N=40 686)
Dødsårsak	Antall (prosent av alle døde)	Prosent av alle døde
Sykdom	176 (68)	91,7
Hjerte- og karsykdom	80 (31)	26,9
Svulster	41 (16)	27,4
Andre sykdommer	36 (14)	33,7
Uviss dødsårsak	19 (8)	3,2
Skader og forgiftninger (voldsomme dødsfall)	81 (32)	6,3
Drap	5 (2)	0,1
Selvmord	15 (6)	1,5
Ulykker	61 (24)	4,7
Uviss dødsårsak	0	0
Opplysninger mangler	*	2,0

* Siden vi ikke har noen kilde for totalantallet av dødsfall hos personer som ikke er bosatt i Norge, så vet vi heller ikke hvor mange vi mangler opplysninger om.

Tabell 2. Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge, 2016 Dødsårsak. Tall for dødsfall blant personer bosatt i Norge til sammenlikning.

Appendix A. Lover og forskrifter

[LOV 1999-07-02 nr 64. Lov om helsepersonell m.v. \(helsepersonelloven\)](#)

[LOV 2014-04-20 nr 43. Lov om helseregistre og behandling av helseopplysninger \(helseregisterloven\)](#)

[FOR 2001-12-21 nr 1476. Forskrift om innsamling og behandling av helseopplysninger i Dødsårsaksregisteret \(Dødsårsaksregisterforskriften\)](#)

[KOMMISJONSFORORDNING \(EU\) nr. 328/2011 av 5. april 2011 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsforordning \(EF\) nr. 1338/2008 om fellesskapsstatistikker over folkehelse og helse og sikkerhet på arbeidsplassen med hensyn til statistikker over dødsårsaker.](#)

[LOV 2016-12-09 nr 88. Lov om folkeregistrering](#)

Appendix B. Om statistikken

Dette er olkehelseinstituttets offentlig tilgjengelige statistikk om dødsfall blant personer som ikke er registrert som bosatt i Norge på grunnlag av data fra Dødsårsaksregisteret.

Navn på statistikken

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2016.

Databeskrivelse

Dødsårsaksstatistikken er basert på legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall og obduksjonsresultater innsendt fra leger og helseinstitusjoner til Dødsårsaksregisteret.

For hele 2016 er det hos Dødsårsaksregisteret registrert 40 609 dødsfall blant personer bosatt i Norge (tall per 13.12.2017). For samme år er det mottatt melding om 257 dødsfall blant personer som ikke var registrert som bosatt i Norge.

Populasjon

Personer som døde i Norge, men som ikke var registrert bosatt i Norge på dødstidspunktet.

Enhet

Enheten som benyttes i denne publikasjonen er antall dødsfall.

Formål

Samfunnet skal kunne overvåke dødsårsaker og følge med på utviklingen på området. Myndighetene og helsetjenesten skal få et statistisk grunnlag for eventuelt å iverksette og evaluere målrettede tiltak for å forebygge og behandle sykdommer og forebygge drap, selvmord og dødsulykker.

Brukere

Brukere av rapporten er sentrale og lokale myndigheter, helsetjenesten, politikere, forskere/studenter, massemedier og publikum.

Datakilder

Datakildene som er brukt for å lage denne rapporten er: opplysninger fra legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall, obduksjonsresultater og innhentede supplerende opplysninger fra leger og helseinstitusjoner om dødsfall blant personer som ikke var registrert bosatt i Norge på dødstidspunktet.

Lovgrunnlag

Innsamling, lagring, behandling og utlevering av opplysninger Dødsårsaksregisteret er regulert i Dødsårsaksregisterforskriften med hjemmel i helseregisterloven.

Innsamling

Legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall obduksjonsresultater og supplerende opplysninger som er sendt inn fra fra leger og helseinstitusjoner i Norge.

Datakvalitet

Innmeldte opplysninger kontrolleres for å unngå manglende opplysninger og unngå manglende samsvar mellom meldte opplysninger.

Sammenlignbarhet over tid og sted

Dødsårsaksregisteret har ikke hatt adgang til å registrere opplysninger om dødsfall blant personer som ikke er bosatt i Norge før 15. juni 2012. Årgangen 2013 var den første komplette årgangen.

Oppdateringsfrekvens

Rapporten utgis årlig.

Publiseringssted

Rapporten publiseres på nettstedet til Folkehelseinstituttet, www.fhi.no

Det vises for øvrig til dokumentasjon om utarbeidelse av dødsårsaksstatistikken hos Folkehelseinstituttet, <https://www.fhi.no/hn/helseregistre-og-registre/dodsarsaksregisteret>.

Utgitt av Folkehelseinstituttet
Januar 2018
Postboks 4404 Nydalen
NO-0403 Oslo
Telefon: 21 07 70 00
Rapporten kan lastes ned gratis fra
Folkehelseinstituttets nettsider www.fhi.no